

Barne- og familiedepartementet
Postboks 8036 Dep
0030 OSLO

Deres referanse
Vår referanse 20/00010-82
Vår dato 31.03.2020

Innspill fra Fellesorganisasjonen (FO) til samarbeidsstrategien for barn i lavinntektsfamilier

Fellesorganisasjonen (FO) er fagforeningen og profesjonsforbundet for over 30.000 barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere og velferdsvitere.

Fellesorganisasjonen (FO) synes det er positivt at Barne- og familiedepartementet skal utarbeide strategi for barn i lavinntektsfamilier og vi takker for muligheten til å komme med innspill knyttet til utfordringer og løsninger på området. Strategiarbeidet skjer i et samarbeid med aktuelle departement, og det er svært viktig. Et tverrfaglig og tverrdepartementalt samarbeid er en forutsetning for å lykkes med både å utvikle og planlegge nødvendige tiltak, og ikke minst for å iverksette og oppnå ønskede resultater. Nedenfor følger vårt innspill.

Strategien skal ifølge Barne- og familiedepartementet fremme deltakelse og styrke muligheter for barn som vokser opp i familier med dårlig råd. Den skal også bidra til å forebygge at fattigdom går i arv. Videre skal strategien fokusere på tiltak som gir barn like muligheter som sine jevnaldrende, blant annet til å gjennomføre utdanningsløp, ha gode og trygge boforhold, delta i organiserte fritidsaktiviteter og likeverdig tilgang til helsetjenester.

Departementet vektlegger bred kunnskapsinnhenting som grunnlag for å kartlegge utfordringer og relevante tiltak. Det er positivt, og kan gi grunnlag for gode analyser av kjennetegn ved barn som lever i fattigdom, utfordringer de møter, samt løsninger og treffsikre tiltak.

FO mener det også, på bakgrunn av en slik analyse, må vurderes om det er behov for ulike strategier.

Hvor trykker skoen i lavinntektsfamilier?

Kjennetegn ved barn som vokser opp i lavinntektsfamilier

- har foreldre som har lav utdanning, er uten fast yrkestilknytning og/eller med ikke-vestlig innvandringsbakgrunn i store husholdninger og/eller husholdninger som mottar sosialhjelp eller andre ytelser
- enslig forsørger

- har tiltak fra barnevernet og/eller har ulike utfordringer knyttet til atferd, fysisk og psykisk helse

Undersøkelser viser at familier med dårlige levekår er overrepresentert blant barn og familier som mottar hjelp fra barnevernet. Et godt samarbeid mellom barnevern og NAV vil sikre barn en tryggere oppvekst. Barnevern og NAV må derfor ha kunnskap om hva vedvarende lavinntekt, dårlig boforhold, marginalisering og utenforskap kan representere av belastninger for familier.

Flertallet av kommunene i Norge har de siste årene hatt en økning av andel barn i lavinntektsfamilier. Den største økningen har vært i de fem største kommunene. Oslo har hatt nesten dobbelt så høy barnefattighedsrate som resten av landet. Nesten åtte av ti fattige barn i Oslo har ikke-vestlig minoritetsbakgrunn, og dette tyder på utfordringer knyttet til etnisitet og integrering.

Mange av foreldrene står utenfor arbeidslivet og er avhengig av sosialhjelp og andre offentlige ytelser. Dette er ofte barnerike familier som bor i kommunale boliger som ikke er tilrettelagt barnefamiliers behov. Både barna og foreldrene er særlig sårbare på grunn av manglende tilhørighet til landet, språket, kulturen og ikke minst manglende sosial tilknytning til jevnaldrende og andre.

Lavinntekt i barndommen kan ha betydning for barns helsetilstand og på sikt deres levekår og livssituasjoner. Som departementet skisserer vil fattigdom påvirke barns livssjanser og kan på den måten bidra til at utfordringer går i arv.

Barn med ulike utfordringer som atferdsproblemer eller funksjonsnedsettelse har også økt risiko for å havne i fattigdom. Omsorgssituasjon med barn som har spesielle behov er krevende. Vi vet for eksempel at familier som har barn med atferdsproblemer oftere har dårligere levekår. Forskningen viser at i 34 prosent av disse familiene står foreldrene uten arbeid. Det øker isolasjon og fører til lite sosial støtte fra andre voksne, og gir en dårlig sirkel som kan føre til at foreldrene blir mer utslitte, stresset og får mindre sosial støtte.

Hva bør gjøres for å bedre oppveksten til barn og unge med lavinntektsbakgrunn?

For å bekjempe barnefattigdom er FO særlig opptatt av at tiltak blir vurdert og utarbeidet i to hovedløp; gjennom generelle, strukturelle tiltak rettet mot familier med vedvarende lavinntekt og tiltak rettet mot det enkelte barn. Slike tiltak må i stor grad gjelde avveining mellom generelle og/eller målrettede ytelser.

Barnetrygd er et eksempel på en generell og universell ytelse, mens målrettede ytelser ofte er behovsprøvd, som for eksempel sosialhjelp og bostøtte. NOVA viser til forskning som sier at universelle ytelser i størst grad motvirker fattigdom og at de oppleves som mindre stigmatiserende av barn. FO mener det er viktig at ytelsesrettede tiltak i størst mulig grad er generelle og universelle.

FO mener følgende tiltak er særlig aktuelle:

- Bedre stønadsordninger til barnefamilier

- Gratis ordninger som barnehage, minimum gratis kjernetid for 4 -5 åringer, skole og skolefritidsordninger og fritidsaktiviteter i kommunene
- Økt barnetrygd, FO anbefaler en prisjustering til 2019 for barnetrygd (fra 1054 kr til ca 1500 kr i mnd) og småbarnstillegg for enslige forsørgere (fra 660 kr til ca 980 kr i mnd)
- Gode kommunale oppvekstplaner som er forankret i kommunestyret med nødvendig fordeling av ressurser og et sterkt fokus på det forebyggende arbeidet. Det vil bidra til å sikre mer helhetlige tjenester til barn og unge.

I FO tror vi på at foreldre ønsker å prioritere barna sine høyt. Foreldre som har bedre råd vil ha større mulighet til å gi barna sine det de har behov for. Altså vil økte satser for sosialhjelp og andre stønadsordninger til familiene også komme barna til gode. Målet om å få flere mennesker ut i lønnet arbeid må kombineres med offentlige stønader som familiene kan leve av, og som igjen forhindrer fattigdom. En måte å løse dette på er å innføre tilstrekkelig minstestandard for trygdeytelser. Her må SIFOs forslag til minstestandard for livsoppholdssatser ligge til grunn.

<i>Livsoppholdssatser:</i>	
	Ny sats (2019)
Enslig skylder	8 874
Gift/samboende skyldner	7 513
Skyldner som forsørger ektefelle/samboer	15 028
<i>Barnetillegg:</i>	
	Ny sats (2019)
Barn 0-5 år	2 840
Barn 6-10 år	3 767
Barn 11 år og mer	4 756

Utover selve familielivet skal barna delta i barnehage, skole, skolefritidsordning og fritidsaktiviteter. Gratis barnehage og skolefritidsordning bidrar til at alle barn, uavhengig av foreldrenes inntekt, benytter slike tilbud. Selv om det er lovpålagt at alle barn har rett til gratis skolegang, medfører det i praksis en del utgifter knyttet til skolerelaterte aktiviteter. Dette gjelder for eksempel skoleturer, utstyr til utflukter, kantineordninger og lignende. For at skolen skal være inkluderende for alle er det viktig å holde fast ved at slike aktiviteter skal være gratis, både som prinsipp og i praksis.

For å sikre at alle barn kan delta bør kommunene stimuleres til å ha utstyr til låns eller bytteringer. Lavinntektsfamilier må få dekket nødvendige avgifter og utgifter, og få tilgang på nødvendig utstyr for å gjennomføre aktiviteter. Her er det viktig med et godt samarbeid med foreldre, skole og andre relevante aktører i kommunen. Fritidstilbud

skal være tilgjengelig for alle barn uavhengig av foreldrenes inntekt. Det må derfor være gode universelle løsninger og gratis fritidsaktiviteter i skole, barnehage og SFO.

Når barn blir ekskludert fra skoleaktiviteter på grunn av foreldrenes inntekt er det å anse som brudd på barns rettigheter og prinsippet om gratis skole. Barn fra familier med lav inntekt står oftere i fare for å falle utenfor skole og andre sosiale arenaer på grunn av begrensede økonomiske ressurser. Fattigdom er ofte forbundet med skam og barn blir satt i situasjoner hvor de må lyve og lage unnskyldninger for å ikke delta.

For at tiltak rettet mot barn i lavinntektsfamilier skal være målrettet og effektive må de også rettes mot arenaer utenfor selve familielivet.

Hvem bør gjøre noe med konkrete forslag?

Barnevernet og NAV er særlige sentrale aktører i arbeidet, men også andre instanser er aktuelle. Både skolen som i tillegg til lærerens kompetanse også må ha en god skolehelsetjeneste med miljøterapeutisk og sosialfaglig kompetanse, barnehage og helsestasjon, er viktig i dette arbeidet. De må være gode på å fange opp, forebygge og ha nok virkemidler til å løse utfordringer og konkrete problemer som barn i lavinntektsfamilier står overfor. Staten har en helt sentral rolle i å iverksette både økonomiske virkemidler og faglig oppfølging av disse familiene. Her er det nødvendig med tilstrekkelig bemanning og sosialfaglig kompetanse i tjenestene. Barnevernet og NAV må ha et ressursperspektiv i sitt oppfølgings- og tiltaksarbeid. Det er viktig med god kartlegging av personlige og materielle ressurser i både familien og i nettverket rundt barnet.

For å lykkes med dette arbeidet er det en forutsetning at det utvikles et tett samarbeid mellom NAV og barnevern. Disse tjenestene bidrar på hver sin måte til å fange opp målgruppen, identifisere risikofaktorer og iverksette aktuelle tiltak. Tidlig innsats og målrettede tiltak som ivaretar barns behov må alltid være prioritert. Et godt samarbeid mellom disse tjenestene er nødvendig for å skape en helhetlig innsats.

NAV må være sentral i arbeidet med å sikre unge med tiltak i barnevernet godt ettervern og god inngang til voksenlivet. FO mener det fortsatt er behov for bedre koordinering av tjenestene og avklaringer i samarbeidet mellom barnevern og NAV.

Felles retningslinjer for samarbeid og ansvarsfordeling mellom kommunale tjenester må være forpliktende og lett tilgjengelige i det daglige arbeidet. Kommunene må videre sikre at overordnede handlingsplaner blir analysert og utviklet sånn at de ivaretar behovene til alle barn, uavhengig av økonomiske forutsetninger.

Vi vet at gjennomføring av videregående opplæring har stor betydning for framtidig tilknytning til arbeidslivet. Fleksibilitet i opplæringssektoren og samarbeid med arbeidsliv og NAV er viktige forutsetninger for at ungdom gjennomfører.

Med vennlig hilsen

Sign
Mimmi Kvisvik
Forbundsleder

sign
Inger Karseth
Rådgiver